

VERGİ CENNETLERİ VE YABANCI SERMAYENİN VERGİ CENNETİ ÜLKELERİ SEÇME NEDENLERİ

Erkan YETKİNERSS
E. Baş Hesap Uzmanı, YMM

Giriş:

Yabancı sermaye yatırımları temel olarak iki ana yapıda gerçekleşmektedir. Bunlar, yabancı sermayenin yaptığı doğrudan yatırımlar (Foreign Direct Investment) ve portföy yatırımlarıdır (Portfolio Investment). Yabancı sermayenin geldiği ülkede yeni bir tesis kurması veya var olan bir tesisi satın alması yabancı sermayenin doğrudan doğruya yaptığı bir yatırım türüdür. Yabancı sermayenin borsada işlem gören bir şirketin hisse senetlerini alması ise bir portföy yatırımdır. Yabancı sermayenin bir ülkeye doğrudan doğruya yatırım yapma nedeni ancak sözkonusu yabancı sermayenin yatırım amacına bağlıdır. Yabancı sermaye yatırımı ülkedeki ucuz işgücünden yararlanmak isteği ile, veya o ülkenin zengin doğal kaynaklarından yararlanmak isteği ile, veya yatırım yapılacak ülkede faaliyette bulunan ve global pazarda rakibi olan firmaları bu tür piyasalarda yalnız bırakmamak isteğiyle, veya yatırım yapılacak ülkelerde uygulanan vergi ve döviz politikalarının daha avantajlı olması nedeniyle yapılmaktadır. Ancak, özellikle bazı çok uluslu şirketler vergi cenneti adı verilen ülkelerin sunmuş olduğu vergi kolaylıkları ve ticari işlem sınırlarını saklama hizmetlerinden yararlanmak amacıyla bu ülkelerde yatırım yapmayı tercih etmektedirler. Ancak şu bir gerçektir ki özellikle kara para aklamak amacıyla bir çok yabancı sermaye sahibi bu tip ülkelere yönelmektedir.

Yabancı sermaye, vergi cenneti ülkelerin sunduğu; sıfır veya düşük oranlı vergi yükümlülüğünden veya ticari ve bankacılık işlemlerinin gizli tutulmasına yönelik katı kuralların uygulanmasından, veya döviz kontrolünün bulunmaması gibi avantajlardan yararlanmak istemektedir. Yabancı sermayenin vergi cennetlerini tercih etmesinin nedenlerine yazımızın ileriki bölümlerinde değinilecektir.

I- Vergi Cenneti ve Sınıflandırılması:

Vergi Cenneti (Tax Haven) Borron's vergi sözlüğünde " *vergi mükelleflerinin vergiden kaçınmasını (Avoidance of Tax) sağlayan ve gizli şartlar altında işlemlerin yapılabilmesine olanak veren bir yargısal düzenlemedir.*" olarak tanımlanmıştır.¹

Spitz'in vergi cennetleri ansiklopedisinde ise vergi cennetleri üç ayrı sınıfa ayrılmıştır.²

- 1- Verginin bulunmadığı ülkeler (örneğin Cayman adaları, Bahama ve Bermudagibi)
- 2- Sadece vergi cennetlerinde elde edilen gelir üzerinden vergi alınması veya diğer ülkelerden elde edilen gelirlerden çok düşük oranlı vergi alınması (örneğin HonkKong, Panama ve Liberya gibi)
- 3- Belli tip şirketlere veya işlemlere vergi kolaylıkları ve avantajları sağlayan ülkeler (Örneğin Channel adaları, Luksenburg, The Isle of man ve Monako gibi)

Vergi cennetleri bir çok yazar tarafından farklı sınıflara ayrılmıştır. Ancak genel olarak vergi cennetlerini altı sınıfa ayırmak mümkündür.

- 1- Sıfır Vergi Alınan Ülkeler
- 2- Düşük Oranlı Vergi Alınan Ülkeler
- 3- Yabancı Ülkelerden Elde Edilen Gelirlerden Vergi Almayan Ülkeler
- 4- Off-Shore Şirketlere Ve Holding Şirketlere Özel Teşvik Sağlayan Ülkeler
- 5- İhracat Ve İmalata Sıfır Vergi Uygulayan Ülkeler
- 6- Uluslararası Şirketlere Vergi Kolaylıkları Tanıyan Ülkeler

Bunun yanısıra vergi cennetleri bazı yazarlar tarafından coğrafik olarakta sınıflandırılabilir. Buna göre vergi cennetleri beş ayrı coğrafik bölgeye ayrılabilir:

- 1- **The Caribbean bölgesi**, Bahama, Bermuda, Cayman adaları, İngiliz adaları, Hollanda antilleri, Turks and Caicos adaları, Aruba, Barbados, Nevis, Montserrat, Anegada, Panama vs.
- 2- **Akdeniz bölgesi**, Gibraltar ve Kıbrıs,
- 3- **Avrupa bölgesi**, Hollanda, İsviçre, Lehictan, Andora, Lüksemburg, Kapione ve Monako,
- 4- **Channel adaları bölgesi**, Gurnsey, Jersey, The Isle of Man,
- 5- **Pasifik bölgesi**, Hong Kong, Vanutu ve Nauru,

Yukarıda belirtilen Vergi cenneti ülke isimlerinden de görüleceği üzere Vergi Cenneti olarak adlandırılan ülkelerin büyük bir kısmı ada ülkelerden oluşmakta olup, dünya ölçeğinde dikkate değmeyecek ölçülerde az nüfusa ve yüzölçümüne sahip bulunmaktadır. Bu nedenle bu tür ülkelerin tarım, hayvancılık, ticaret ve sanayi üretiminde tatmin edici gelir elde etmeleri mümkün değildir. Ayrıca, sözkonusu ülkelerin bir kısmının dünya ve bölge turizmüne açık olmalarına rağmen, turizm gelirleri bu ülkelerin için bile yeterli olamamaktadır. Bu çerçevede, vergi cenneti ülkeler, yazımızın üçüncü bölümünde saymış olduğumuz nedenlerden dolayı sığınacak ülke arayan yabancı sermayeyi bazı şart ve koşullara uymaları şartıyla ülkelerine çekmektedirler. Sözkonusu şartlar yabancı sermaye yatırımlarını ve dolayısıyla da istihdamı arttırmayı amaçlamaktadırlar. Bu şartlardan bazıları, şirket ve off-shore banka kuruluşlarında minimum sermaye şartı istemeleri, belli bir oranda o ülke vatandaşı çalıştırma şartı, belli bir miktar paranın ülkeye getirilerek alınacak gayri menkuller karşılığında verilecek oturma izinleri vs gibi. Sonuç olarak, vergi cenneti ülkeleri vergi cenneti olma avantajlarını kullandıkları gibi, yabancı sermayeye de vergi cenneti ülkesinde bulunma avantajlarını kullanma olanağı sağlamaktadırlar.

II- Yabancı Sermayenin Vergi Cenneti Ülkeleri Seçim Nedenleri:

Daha önce belirttiğimiz üzere, yabancı sermayenin vergi cennetleri olarak adlandırılan ülkelere gitmesinin gözükten temel iki nedeni bulunmaktadır. Bunlardan ilki sözkonusu ülkelerde veya bu ülkeler dışında elde edilen gelir üzerinden herhangi bir şekilde vergi alınmaması veya çok düşük oranda bir vergi alınmasıdır. Yani yabancı sermayenin gelecekte ve şu andaki vergi ile döviz kısıtlamalarından kaçınmak istemesidir. Aynı zamanda, vergi cenneti ülkeler ulusallaştırma veya diğer çeşit yaptırımlarla karşılaşmak istemeyen yabancı sermaye için birer sığınma merkezi durumundadır. Ancak yabancı sermayenin bir kısmının vergi cennetlerini seçmesinin en önemli nedeni dünyanın değişik bölgelerinde elde edilen Kara Paraların bu ülkeler aracılığıyla aklanmasıdır.

Yukarıda belirtilen nedenler dışında aşağıda bahsedilen unsurların da yabancı sermayenin vergi cenneti ülkelere gitmesinde etkisi bulunmaktadır.³

- 1- İkametgahı bulunulan ülkede yüksek vergi oranlarının bulunması,
- 2- İkametgah bulunulan ülkede veraset ve intikallerde yüksek oranlı vergi alınması,
- 3- Özellikle banka hesapları kullanan ve hisse senetleri (bearer shares) bulunduranlarda bazı hesap ve işlemlerini gizleme istegi,
- 4- Bazı zengin kişilerin buldukları ülkedeki politik istikrarsızlıklar nedeniyle geleceklerini güvence altına almak için paralarının bir kısmını bu ülkelere getirme istekleri,
- 5- İhraç mallarını tekrar ihraç etme,
- 6- Artık fonların yaratılması,
- 7- Başka bir ülkeye göç veya emeklilik öncesinde gelirin vergi cenneti olan ülkelerde biriktirilmesi isteği,
- 8- Uluslararası şirketlerin coğrafik olarak genişleme arzuları,
- 9- Boşanmak isteyen varlıklı kişiler ile mal varlıklarını eski eşlerinden korumak isteyen kişilerin bu nedenlerle servetlerini vergi cennetlerine kaydırmaları,
- 10- Bazı şirketlerin rakiplerinin gözünden uzak olup bu tip ülkelerde yeni ürünler geliştirme istekleri,

III- Yabancı Sermayenin Vergi Cenneti Ülkeleri Seçerken Uyduğu Prensipler ve İlkeler:

Yabancı sermaye vergi cenneti ülkeleri seçerken gideceği ülke ile ilgili olarak bir çok veriyi birlikte değerlendirmekte ve seçimini yapmaktadır. Ancak yabancı sermaye gideceği ülkeyi seçerken vergi cenneti olan ülkenin aşağıda yer alan şartlarına göre değerlendirme yapmaktadır.

- 1- Joğrafik yerleşime göre,
- 2- Ekonomik ve politik yapı
- 3- Şirketin uyması gereken kanunlar,
Örneğin bir şirketi kurma kolaylığı gibi, veya şirket ortaklarının veya yönetici çalışanlarının hangi ulustan olmasına ilişkin kurallar veya ortaklar ve yöneticiler toplantısının yapılma yeri.
- 4- Gelecekteki vergilere karşı verilen garantiler,
- 5- Bilgilerin gizliliği (Örneğin banka işlemleri veya diğer ticari işlemlerin sır olarak kabul edilip herhangi bir şekilde üçüncü bir ülke ve kuruluşa verilmemesi)
- 6- Uyumluluk. Şirketlerin herhangi bir nedenle merkezlerini değiştirmeyi istemesi halinde vergi cenneti ülkelerin bu isteklere kolay ve hızlı olanak tanınması,

- 7- Çifte vergiyi önleme anlaşmalarının bulunması,
- 8- Sadece vergi cenneti olan ülkelerde ticari faaliyette bulunulması,
- 9- Yeterli derecede banka, ticaret , taşıma ve haberleşme alt yapısının bulunması,
- 10- Döviz üzerinde herhangi bir kontrol ve sınırlama olmaması, vergi cenneti ülkelere serbest döviz getirme ve çıkarma,
- 11-Hükümetin vergi cenneti ülkelerindeki operasyonlara karşı olan tutumları,
- 12- Vergi cennetlerinde faaliyette bulunabilmek için yerli memur ve işçi çalıştırılmasının şart olup olmaması,
- 13-Faaliyetin sürdürülebilmesi için yeterli mali alt yapının bulunup bulunmadığı.

IV-Sonuç:

Yabancı sermayenin vergi cennetlerinde yatırım yapmasının bir çok nedeni bulunmakla birlikte asıl olarak yabancı sermaye, vergi cenneti ülkelerin sunduğu; sıfır veya düşük oranlı vergi yükümlülüğünden veya ticaret ve banka işlemlerinin gizli tutulmasına yönelik katı kuralların uygulanmasından, veya döviz kontrolünün bulunmaması gibi avantajlardan yararlanmak amacıyla vergi cenneti ülkelere gitmek istemektedir.

Dipnotlar

- 1 Dictionary of Tax Terms,D.Larry Crumbley,Barron's Educational Series, New York, USA,1994
- 2 Tax Havens Encyclopaedia, London, Butterwoths,1988
- 3 International Tax Havens, Anthony Ginsberg, Butterwoths, USA,1990